

QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VỀ TÍN NGƯỠNG, TÔN GIÁO Ở BÌNH ĐỊNH - KẾT QUẢ, HẠN CHẾ VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA

PHẠM VĂN NAM*

Bình Định là tỉnh thuộc vùng duyên hải Nam Trung Bộ, với dân số 1.484.918 người, phân bố trên 11 đơn vị hành chính trực thuộc. Tỉnh Bình Định có 8 tôn giáo đã được Nhà nước công nhận, với 180.115 tín đồ. Trên địa bàn tỉnh Bình Định hiện có 1.758 cơ sở tín ngưỡng, 504 cơ sở tôn giáo, 842 chức sắc, 906 chức việc đang hoạt động hợp pháp, trong đó Phật giáo, Công giáo, Tin lành, Cao Đài là những tôn giáo lớn, ảnh hưởng nhiều mặt đến đời sống tâm linh của cư dân trong vùng. Ngoài ra, còn có tổ chức, chức sắc, chức việc, tín đồ của Tổ tiên Chính giáo chưa được công nhận tôn giáo đang hoạt động trên địa bàn¹.

1. Những kết quả đạt được

Cùng với những thành quả trong phát triển kinh tế - xã hội, đời sống tín ngưỡng, tôn giáo (TNTG) chính đáng của Nhân dân luôn được cấp ủy Đảng, chính quyền các cấp tỉnh Bình Định quan tâm, tôn trọng, tạo điều kiện thuận lợi để hoạt động. Nhất là từ khi triển khai *Luật TNTG* năm 2016, Nghị định số 162/2017/NĐ-CP ngày 30/12/2017 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành *Luật TNTG*, công tác TNTG đã đạt được nhiều kết quả, đó là:

Thứ nhất, công tác tuyên truyền, phổ biến, triển khai Luật TNTG và Nghị định số 162/2017/NĐ-CP.

Ngay sau khi *Luật TNTG* năm 2016 được ban hành và có hiệu lực, Ủy ban nhân dân (UBND) tỉnh Bình Định đã ban hành Kế

hoạch số 42/KH-UBND ngày 03/10/2017 về tuyên truyền, phổ biến *Luật TNTG*; tiếp theo đó, Sở Nội vụ ban hành Văn bản số 32/SNV-TG ngày 10/01/2018 hướng dẫn UBND các huyện, thị xã, thành phố về thực hiện các quy định về đăng ký hoạt động tín ngưỡng, thông báo danh mục tôn giáo để tuyên truyền, phổ biến *Luật*, Nghị định được thực hiện kịp thời, thống nhất. Chính quyền các cấp đã tổ chức nhiều hội nghị tuyên truyền, phổ biến *Luật TNTG* năm 2016 cho cán bộ, công chức (CBCC) trong hệ thống chính trị; các chức sắc, chức việc, nhà tu hành...

Nội dung tuyên truyền, phổ biến tập trung vào chủ trương, chính sách, pháp luật của Đảng, Nhà nước về công tác tôn giáo; những điểm mới, những nội dung cụ thể của *Luật TNTG*, nghị định, thủ tục hành chính trong lĩnh vực TNTG; quy định của pháp luật về đất đai, xây dựng; cung cấp kỹ năng, nghiệp vụ cho CBCC làm công tác tôn giáo các cấp. Trong 3 năm (2018 - 2020), đã tổ chức bồi dưỡng được 32 lớp, với 3.476 người tham dự, trong đó có 13 lớp cho 1.979 lượt CBCC các cấp; 19 lớp cho 1.497 lượt chức sắc, chức việc, nhà tu hành, tín đồ các tôn giáo².

Đồng thời, UBND tỉnh Bình Định ban hành Quyết định số 05/2019/QĐ-UBND ngày 14/02/2019 quy định về trình tự thực hiện thủ tục đăng ký đất đai, tài sản gắn liền

* ThS, Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tỉnh Bình Định

với đất và trách nhiệm phối hợp thực hiện trong công tác cấp Giấy chứng nhận quyền sử dụng đất (QSDĐ), quyền sở hữu nhà ở và tài sản khác gắn liền với đất trên địa bàn (trong đó có cơ sở tôn giáo) và các văn bản áp dụng pháp luật liên quan đến TNTG trên các lĩnh vực khác.

Thứ hai, quản lý nhà nước (QLNN) hoạt động nghi lễ và giải quyết nhu cầu sinh hoạt của các tổ chức, cá nhân tôn giáo.

Nhằm thực hiện triệt để các quy định theo Luật TNTG năm 2016 và Nghị định số 162/2017/NĐ-CP, hàng năm, Sở Nội vụ gửi văn bản hướng dẫn các tổ chức tôn giáo, tổ chức tôn giáo trực thuộc, cơ sở tôn giáo trên địa bàn về đăng ký danh mục, chương trình, hoạt động tôn giáo nhất là nhu cầu đăng ký chia tách, họp nhất tôn giáo; đồng thời, hướng dẫn về thủ tục sửa chữa, xây mới các cơ sở thờ tự liên quan đến tôn giáo, thủ tục tổ chức các hoạt động lễ nghi tôn giáo ngoài cơ sở thờ tự... Bình Định đã chấp thuận Hội thánh Cao đài Cầu Kho Tam Quan thành lập Họ đạo Lộc Thuận, (thôn Lộc Thuận, xã Phước Lộc, huyện Tuy Phước); Tòa Giám mục Quy Nhơn thành lập Giáo xứ Gò Dài, (xã Phước Sơn, huyện Tuy Phước); chấp thuận cho các hệ phái Tin Lành đăng ký sinh hoạt tôn giáo tập trung cho 5 điểm nhóm, hướng dẫn 2 điểm nhóm bổ sung hồ sơ để xem xét...

Sở Nội vụ đã phối hợp với UBND các huyện, thị xã, thành phố hướng dẫn tổ chức tôn giáo trực thuộc tiến hành các thủ tục tổ chức hội nghị, đại hội theo đúng quy định, cụ thể: Đại hội Ban Trị sự giáo hội Phật giáo Hòa Hảo cấp xã, phường, Đại hội của các Họ đạo Cao đài Cầu Kho Tam Quan, Cao đài Chơn Lý, Đại hội Hội thánh Cao đài Cầu Kho Tam Quan; Đại hội Phật giáo cấp huyện nhiệm kỳ 2021 - 2026 và các phật sự khác; tổ chức lễ Giáng sinh, lễ Phục sinh... của Công giáo.

Việc phong phẩm chức sắc và bổ nhiệm chức việc đều được các cấp thẩm quyền xem xét, giải quyết kịp thời, đúng quy định của pháp

luật. Từ năm 2018 - 2020, Sở Nội vụ đã xem xét chấp thuận bổ nhiệm 176 chức việc; tiếp nhận phong phẩm chức sắc 81 trường hợp³.

Thứ ba, QLNN về hoạt động từ thiện nhân đạo, an sinh xã hội.

Gắn liền với mục đích, tôn chỉ của các tôn giáo, hoạt động từ thiện nhân đạo, an sinh xã hội là một trong những nét đặc trưng nổi bật của các tôn giáo đóng góp xây dựng đời sống xã hội trên địa bàn tỉnh Bình Định, tập trung trên 3 lĩnh vực: giáo dục, y tế và từ thiện nhân đạo. Hiện nay, trên địa bàn tỉnh Bình Định có nhiều trường mầm non, nhà trẻ của các cộng đồng Công giáo, Phật giáo. Điển hình, như: Trường Mầm non Sao Mai, Sao Biển và Ánh Dương (thành phố Quy Nhơn) do Hội dòng Mến Thánh Giá Quy Nhơn, Cộng đồng Phaolô Quy Nhơn quản lý đã thu hút hàng trăm học sinh, nhất là con em lao động nghèo vào học tập.

Các tổ chức tôn giáo đã tổ chức nhiều hoạt động y tế có ý nghĩa thiết thực với cộng đồng, cụ thể: Ban Trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam, Hội dòng Mến Thánh giá Quy Nhơn, Ban Đại diện Tin lành, một số giáo xứ Công giáo trong tỉnh... đã phối hợp tổ chức các đợt khám bệnh, phát thuốc và tặng quà cho người dân tại một số địa phương.

Tổ chức tôn giáo, tổ chức trực thuộc tôn giáo đã tham gia tích cực các hoạt động từ thiện nhân đạo tại địa phương, như: tổ chức cứu trợ, tặng quà cho đồng bào gặp thiên tai, các hộ nghèo; đóng góp kinh phí cho Hội Bảo trợ bệnh nhân nghèo, các trung tâm Bảo trợ xã hội... Tuy nhiên, trong lĩnh vực này, vẫn có một số phần tử lợi dụng các tổ chức tôn giáo, “mạo xưng” tổ chức phát quà cho bệnh nhân nghèo, đồng bào vùng sâu, vùng xa để truyền đạo, không xin phép. Chính quyền các địa phương cũng có giải pháp quản lý thích hợp, theo dõi, quản lý, không để xảy ra tình trạng lợi dụng nhằm tổ chức hoạt động tôn giáo trái pháp luật.

Thứ tư, QLNN về đất đai, cơ sở thờ tự, tài sản của các cơ sở tín ngưỡng, tổ chức tôn giáo.

Tài sản tại các tổ chức tôn giáo trực thuộc, cơ sở tôn giáo là tài sản do giáo hội quản lý; chức sắc, chức việc, người phụ trách các cơ sở tôn giáo có trách nhiệm quản lý, sử dụng theo quy định của tổ chức giáo hội và pháp luật. Chính quyền địa phương chỉ xem xét, giải quyết các vấn đề liên quan đến tài sản của tổ chức tôn giáo khi tổ chức, cá nhân tôn giáo đề nghị nhu việc cấp Giấy chứng nhận QSDĐ, xây dựng cơ sở tôn giáo.

Đến nay, tỉnh Bình Định đã xem xét cấp 329 Giấy chứng nhận QSDĐ, quyền sở hữu nhà ở và tài sản khác gắn liền với đất cho cơ sở tôn giáo với diện tích 1.038.254,64 m² (trong đó đất sử dụng vào mục đích tôn giáo là 250 cơ sở với diện tích 887.993,44 m²)⁴. Đối với các Hệ phái đạo Cao Đài, UBND tỉnh Bình Định đã cấp Giấy chứng nhận QSDĐ cho 28 cơ sở thờ tự với diện tích 81.760m²/159,660m², chuyển mục đích sử dụng đất cho 2 trường hợp để xây dựng cơ sở thờ tự, phục vụ nhu cầu sinh hoạt tôn giáo⁵. Hiện nay, trên địa bàn tỉnh Bình Định có khoảng 50 cơ sở được xây dựng và hoạt động của Phật giáo nhưng Giấy chứng nhận QSDĐ là đất ở cá nhân nên chưa hợp pháp theo quy định của pháp luật. Sở Nội vụ đã phối hợp với Sở Tài nguyên và Môi trường, chính quyền địa phương xem xét, đề xuất giải quyết các trường hợp cụ thể khi đầy đủ hồ sơ theo quy định.

Trong giai đoạn 2018 - 2020, chính quyền tỉnh Bình Định đã cấp phép xây dựng 49 công trình tôn giáo. Việc xây dựng, sửa chữa, cải tạo, nâng cấp các công trình tín ngưỡng, công trình tôn giáo cơ bản tuân thủ theo quy định của pháp luật. Riêng các hệ phái đạo Cao Đài được chính quyền các cấp cho phép nâng cấp, sửa chữa 7 cơ sở thờ tự,

Thứ năm, xây dựng bộ máy cơ quan QLNN và xử lý vi phạm pháp luật, khiếu nại, tố cáo, khởi kiện về TNTG.

Sau hơn 10 năm sáp nhập Ban Tôn giáo

tỉnh vào Sở Nội vụ, Ban Tôn giáo tỉnh Bình Định từng bước được củng cố. Hiện Ban Tôn giáo tỉnh có 12 CBCC, 2 lao động hợp đồng. Cấp huyện có 11 Phòng Nội vụ, giúp UBND các huyện, thị xã, thành phố QLNN về hoạt động tôn giáo với 18 CBCC thực hiện QLNN về tôn giáo; ở cấp xã, phân công phó chủ tịch UBND phụ trách công tác tôn giáo và một số chức danh khác kiêm nhiệm. CBCC làm công tác QLNN về tôn giáo trên địa bàn hầu hết đều có trình độ đại học, tuy nhiên chuyên ngành tôn giáo rất ít. CBCC chuyên trách cấp tỉnh, huyện đều được bồi dưỡng về kiến thức tôn giáo, nghiệp vụ QLNN về các hoạt động tôn giáo. Một số CBCC có năng lực được quy hoạch, đào tạo dài hạn QLNN về các hoạt động tôn giáo.

Công tác xử lý vi phạm pháp luật và khiếu nại, tố cáo liên quan đến TNTG đã được Ban Tôn giáo tỉnh phối hợp với các ngành chức năng, tham mưu cho UBND tỉnh Bình Định và chính quyền các cấp giải quyết triệt để, nhất là các vi phạm, đơn thư khiếu nại, tố cáo liên quan đến nhà, đất có nguồn gốc của các tôn giáo.

2. Một số hạn chế và nguyên nhân

Tuy công tác QLNN đối với hoạt động của các tổ chức tôn giáo đạt được nhiều kết quả tích cực sau 3 năm triển khai *Luật TNTG*, song trên địa bàn tỉnh Bình Định vẫn còn nhiều vấn đề cần quan tâm giải quyết.

Một là, việc xây dựng các văn bản dưới luật chưa nhiều, so với thực tế, một số nội dung của pháp luật về đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến tôn giáo; xã hội hóa về y tế, giáo dục, hoạt động từ thiện nhân đạo, dạy nghề, cơ sở nuôi dưỡng trẻ mồ côi; đào tạo chức sắc, nhà tu hành... chưa được hướng dẫn chi tiết. Điều đó đã tạo nhiều “khoảng trống” trong quá trình thực thi, quản lý.

Hai là, sự phối hợp giữa chính quyền địa phương với các ban, ngành, đoàn thể trong tỉnh nhiều nơi còn thiếu chặt chẽ. Nhận thức của chính quyền các cấp về tôn giáo giản đơn

nên dẫn đến QLNN về hoạt động tôn giáo thiếu hiệu quả.

Ba là, tổ chức bộ máy chuyên trách QLNN về tôn giáo còn nhiều bất cập, đội ngũ CBCC thực hiện QLNN chưa đáp ứng yêu cầu. Công tác ĐTBĐ và quy hoạch CBCC QLNN về hoạt động tôn giáo chưa được chú trọng đúng mức. Đội ngũ CBCC thực hiện QLNN về tôn giáo, nhất là cấp huyện và cơ sở hầu hết chưa được đào tạo chuyên ngành tôn giáo, ít được bồi dưỡng pháp luật, kỹ năng, nghiệp vụ quản lý liên quan đến TNTG.

Bốn là, công tác thanh tra, kiểm tra của chính quyền địa phương chưa thường xuyên. Công tác giải quyết các vi phạm liên quan đến đất đai, cơ sở thờ tự chưa được nhất quán giữa các cấp, các ngành.

Từ những hạn chế trong QLNN đối với hoạt động TNTG trên địa bàn tỉnh Bình Định, rút ra một số nguyên nhân sau:

(1) Công tác QLNN về hoạt động TNTG chậm đổi mới, thiếu đồng bộ... Bộ máy thực hiện QLNN về tôn giáo luôn thiếu ổn định. Đó là nguyên nhân tạo ra sự yếu kém của QLNN đối với công tác tôn giáo trên địa bàn tỉnh Bình Định.

(2) Công tác tham mưu cho cấp ủy Đảng, chính quyền các cấp trong việc lãnh đạo, chỉ đạo, công tác QLNN về tôn giáo, về việc phòng ngừa, đấu tranh với các hoạt động cố tình vi phạm an ninh, trật tự của các phần tử “cực đoan” trong các tổ chức tôn giáo chưa thường xuyên, thiếu cụ thể.

(3) Công tác quy hoạch, ĐTBĐ CBCC thực hiện QLNN đối với hoạt động tôn giáo chưa được quan tâm đúng mức. Một bộ phận CBCC cấp phường, xã trực tiếp QLNN các hoạt động tôn giáo trên địa bàn dân cư không được chú trọng ĐTBĐ. Chính quyền cơ sở thiếu kiến thức QLNN về hoạt động tôn giáo, nặng tư tưởng đối phó đối với tín đồ, chức sắc tôn giáo, qua đó hạn chế hiệu quả hoạt động QLNN.

(4) Bản thân chức sắc, chức việc, nhà tu

hành của các tổ chức tôn giáo ít được ĐTBĐ kiến thức về tôn giáo, QLNN về TNTG dẫn đến nhận thức về pháp luật, nhất là pháp luật về TNTG còn hạn chế, dễ vi phạm pháp luật hoặc bị các thế lực thù địch lợi dụng, lôi kéo vi phạm pháp luật.

3. Những vấn đề đặt ra

Qua thực tiễn công tác QLNN về TNTG trên địa bàn tỉnh Bình Định thời gian qua, cần quan tâm giải quyết một số vấn đề sau:

Cần có quy định, hướng dẫn đối với những vấn đề liên quan TNTG xảy ra trong thực tế, như: việc xây dựng công trình TNTG tại các khu du lịch, khu du lịch “tâm linh”; việc dựng tượng tôn giáo lộ thiên trong khuôn viên đất được giao cho cá nhân; tổ chức quản lý, sử dụng; hoạt động của các “hiện tượng tôn giáo mới”, tà đạo, đạo lạ...

Xem xét, bổ sung nội dung QLNN đối với tín ngưỡng: nội dung quản lý cụ thể của UBND các cấp đối với cơ sở tín ngưỡng, hoạt động TNTG; vấn đề đất đai, xây dựng, thành lập mới cơ sở TNTG; việc quyên góp, quản lý, sử dụng tài sản của cơ sở TNTG không phải là di sản văn hóa...

Ban hành quy định về việc xử lý đối với các hoạt động TNTG không đúng theo quy định của pháp luật.

Quan tâm công tác đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ CBCC làm công tác tôn giáo; có chế độ đặc thù cho CBCC làm công tác tôn giáo các cấp □

Chú thích:

1, 2, 3. Ủy ban nhân dân tỉnh Bình Định. Báo cáo số 68/BC-UBND ngày 27/5/2021 về kết quả sơ kết 3 năm triển khai thi hành Luật Tín ngưỡng, tôn giáo và Nghị định số 162/2017/NĐ-CP ngày 30/12/2017 của Chính phủ trên địa bàn tỉnh Bình Định.

4, 5. Ban Tôn giáo tỉnh Bình Định. Báo cáo tổng kết 25 năm quản lý nhà nước và 5 năm thực hiện ý kiến chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ về công tác tôn giáo đối với đạo Cao Đài tại Bình Định, 2019.